

Відгук
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Подмарьова Олександра Юрійовича на тему: «Податкове регулювання
інвестиційної діяльності в Україні», подану на здобуття наукового
ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші,
фінанси і кредит

Актуальність теми дослідження

Забезпечення інвестиційних процесів країни займає одне з найбільш важливих місць серед завдань державного регулювання економіки, що пов'язано з необхідністю оптимізації та підвищення ефективності національної системи економічних важелів впливу на зростання інвестиційної активності економічних агентів. Традиційно найбільш вагомий регуляторний вплив на діяльність суб'єктів господарювання мають саме податкові фактори. При цьому формування системи податкового стимулювання інвестиційної діяльності має збалансувати дві важливі для держави задачі: надходження достатнього обсягу фінансових ресурсів від платників податків та забезпечення зростання масштабів економічного розвитку через активізацію інвестиційних процесів. Відповідно, встановлення податкових стимулів має бути економічно обґрунтованим та забезпечити максимізацію кумулятивного ефекту, досягнутого в економіці. У зв'язку з цим актуальним є розвиток науково-методичної бази розвитку системи податкового регулювання інвестиційної діяльності з урахуванням її зв'язків з іншими економічними процесами. Все це обумовлює актуальність, теоретичну та практичну значущість обраної теми дисертаційної роботи Подмарьова О. Ю.

Наукова задача, вирішенню якої присвячена дисертаційна робота, знайшла відображення в працях як зарубіжних, так і вітчизняних учених, що, з одного боку, – складає наукове підґрунтя для продовження наукового пошуку в заданому напрямку, а з іншого, – узагальнення досягнень світової та вітчизняної економічної думки з даної проблематики свідчить про фрагментарний та незавершений характер цих досліджень у окремих теоретичних та прикладних аспектах, що потребує пошуку шляхів

комплексного та системного вирішення існуючих проблем у даному напрямку.

Погоджуємось з висновками автора щодо необхідності уточнення категоріально-понятійного апарату податкового регулювання інвестиційної діяльності, а також визначення концептуальних засад його побудови. Поглиблення потребує також питання визначення ролі податкового регулювання у забезпеченні інвестиційних процесів як у контексті дослідження окремих податкових інструментів, так і у різній часовій перспективі. Крім того, невирішеними залишаються питання визначення ефективності системи податкового регулювання інвестиційної діяльності та її впливу на виконання фіскальної функції податкової системи. Таким чином, розроблені дисертантом теоретичні засади та науково-методичні підходи щодо податкового регулювання інвестиційної діяльності слід вважати цілком актуальними та такими, що мають важливе теоретичне і практичне значення.

Зв'язок теми з державними та галузевими науковими програмами, пріоритетними напрямками розвитку науки

Тематика дисертаційної роботи відповідає державним, галузевим та наднаціональним науковим програмам і темам. Наукові положення автора використовувались під час виконання науково-дослідних тем «Сучасні тенденції розвитку обліку, контролю й оподаткування в умовах євроінтеграції» (номер д/р 0116U004419), «Умови адаптації та чинники розвитку бізнесу в глобальному середовищі» (номер д/р 0117U003353) в Сумському державному університеті. При підготовці звітів за цими темами використані конкретні розробки дисертанта, що стосуються, зокрема, визначення причинності взаємозв'язків між податковими пільгами, фінансовими результатами та інвестиційно-інноваційною діяльністю вітчизняних підприємств, а також обґрунтування напрямків розвитку системи податкового регулювання інвестиційної діяльності в Україні на засадах бенчмаркінг-аналізу.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукові положення, викладені в дисертації, у повній мірі досліджені, про що свідчить структурна побудова та зміст роботи, широкий перелік

узагальнених, систематизованих та кваліфіковано опрацьованих автором робіт вітчизняних і закордонних вчених та фахівців з питань економічної теорії, проблем податкового регулювання та забезпечення інвестиційної діяльності. Поряд із науковою літературою, автором опрацьовано законодавчі, нормативно-правові акти, типові методики, статистичну інформацію.

Висновки є логічно обґрунтованими, повністю відображають основні положення проведеного дослідження, а також можливі напрями їхнього використання у процесі податкового регулювання інвестиційної діяльності.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

У дисертаційній роботі сформульовано та обґрунтовано сукупність положень, які характеризуються суттєвою науковою новизною і свідчать про особистий внесок її автора в розвиток економічної науки, який полягає у вирішенні науково-прикладної задачі щодо розвитку методичного підґрунтя податкового регулювання інвестиційної діяльності.

В роботі поглиблено термінологію наукових досліджень в межах обраної автором проблематики шляхом розвитку поняття «податкове стимулювання інвестиційної діяльності», яке запропоновано розуміти як цілеспрямовані дії органів державної влади та місцевого самоврядування щодо встановлення та надання податкових пільг, стимулів та інших заходів, що поліпшують майнове та (або) фінансове становище визначених категорій платників податків (зборів) для створення економічної зацікавленості здійснення ними інвестиційної діяльності (с. 43–44). Авторське визначення передбачає врахування всіх можливих інструментів податкового стимулювання, суб'єктів, що їх застосовують, уточнення мети застосування податкових стимулів та їх наслідків для суб'єктів економіки.

Автором обґрунтовано підхід до побудови системи податкового регулювання інвестиційної діяльності у вигляді логіко-структурної схеми, що узагальнює її основні принципи, функції, методи, об'єкт, суб'єктів та інструментарій, а також диференціацію стратегічних і тактичних завдань податкового регулювання інвестиційної діяльності (с. 45). Визначений підхід дозволяє враховувати системне функціонування компонентів податкового регулювання інвестиційної діяльності, узгодження стратегічних та тактичних

цілей її функціонування, особливості застосування загальних та спеціальних методів, а також специфіку різних моделей податкового регулювання інвестиційної діяльності, що склало підґрунтя для проведення подальших досліджень.

Істотне місце у дисертаційній роботі відводиться дослідженню ефективності системи податкових пільг. Так, зокрема, автором удосконалено методичні засади визначення ролі податкових пільг у стимулюванні інвестиційної діяльності (с. 100-116). Пропонований підхід базується на ідентифікації причинності впливу між обсягами наданих державою податкових пільг, параметрами прибутку підприємств та показниками їх інвестиційної й інноваційної діяльності за допомогою тесту Грейнджера, що дозволило визначити наявність стимулюючої функції податкових пільг у забезпеченні інвестиційної діяльності підприємств.

Заслуговують на увагу результати, отримані автором у процесі визначення ролі податкових факторів у формуванні інвестиційного клімату України шляхом перевірки ряду гіпотез щодо впливу параметрів податкового навантаження та податкового адміністрування на показники інвестиційного розвитку країни (с. 131–145), що дозволило виокремити параметри інвестиційної діяльності, які найбільшою мірою залежать від специфіки функціонування податкової системи країни, а також обґрунтувати найбільш релевантні інструменти системи податкового регулювання інвестиційної діяльності залежно від сили та напрямку їх впливу.

До суттєвих здобутків автора слід віднести удосконалені методичні засади обґрунтування шляхів розвитку вітчизняної системи податкового регулювання інвестиційної діяльності на основі зарубіжного досвіду (с. 150–165). Запропонований підхід відрізняється від існуючих застосуванням ітеративного кластерного аналізу за методом k-середніх, що дозволило ідентифікувати групу країн, близьких за характеристиками податкової системи, що визначають її привабливість для розвитку інвестиційних процесів у країні. Це дозволило визначити перспективні напрямки розвитку системи податкових стимулів інвестиційної діяльності в Україні.

Заслуговує на увагу розроблений автором підхід до ідентифікації специфіки впливу параметрів податкового регулювання на показники інвестиційної діяльності у різній часовій перспективі, що базується на застосуванні дистрибутивно-лагової моделі для панельних даних для групи

країн Європи (с. 185–195). У даному контексті автором емпірично підтверджено, що оцінювати ефективність впливу інструментів податкового регулювання на інвестиційні процеси слід у стратегічній перспективі, що дозволяє об'єктивно врахувати специфіку формування трансмісійних зв'язків між застосуванням регуляторних важелів держави та відгуком у зміни підходів до інвестиційної діяльності економічних агентів.

Заслуговують на увагу пропозиції автора щодо формалізації зв'язків між потенційною податковою базою та податковими надходженнями до Зведеного бюджету, що дозволило визначити домінуючі джерела потенційних податкових надходжень та сформувати інформаційну базу для підвищення якості податкового планування і прогнозування на макрорівні в Україні (с. 209–220).

Наведені положення суттєво розвивають теорію і практику податкового регулювання інвестиційної діяльності, призначені для використання в практиці податкових органів та центральних органів виконавчої влади, що здійснюють державне регулювання інвестиційних процесів та розробку податкової політики.

Повнота відображення результатів дослідження в опублікованих працях і авторефераті

Вивчення матеріалів дослідження та автореферату здобувача свідчать про відповідність змісту автореферату основним положенням дисертаційної роботи. Дослідження має концептуальний та прикладний аспекти, що є характерним для наукової роботи. В авторефераті в повній мірі розкрито всі основні наукові результати, які отримано в процесі дослідження, ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації роботи. Дисертація та автореферат відповідають вимогам МОН України, що пред'являються до кандидатських дисертацій за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси та кредит.

Наукові положення, висновки і результати дослідження опубліковано у 15 наукових працях загальним обсягом 5,44 друк. арк., з яких особисто авторові належить 4,15 друк. арк., зокрема: підрозділ у 1 колективній монографії, 9 статей у наукових фахових виданнях України з економіки; 2 статті – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз WoS та Scopus; 5 публікацій у збірниках матеріалів конференцій. У публікаціях,

виконаних у співавторстві, особистий внесок дисертанта відображено повною мірою.

У цілому дисертаційна робота відзначається логічністю побудови, завершеністю, обґрунтованістю наукових положень та висновків, сучасним науковим стилем подачі матеріалу. Дисертація містить достатню кількість таблиць, схем, рисунків, графіків, які подаються безпосередньо в основній частині дисертації і виносяться в додатки.

Значення дослідження для науки та практики, шляхи використання його результатів

Наукова значущість отриманих результатів обумовлена можливістю широкого застосування розроблених в дисертації науково-методичних підходів як у проведенні подальших досліджень, так і у практичній діяльності. У своєму інтегральному вигляді результати дисертаційної роботи спрямовані на вирішення важливої науково-практичної задачі, що виявляється у розробці нових та вдосконаленні існуючих підходів до податкового регулювання інвестиційної діяльності.

Практичне значення наукових результатів, одержаних в дисертаційній роботі, визначається конкретною спрямованістю висновків, рекомендацій та пропозицій автора, а також обґрунтуванням методичного базису системи податкового регулювання інвестиційної діяльності.

Розроблені дисертантом методичні положення можуть бути використані Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерством фінансів України та Державною податковою службою України. Це дозволить удосконалити вітчизняну нормативно-правову базу з питань податкової політики, податкового регулювання, інвестицій та інвестиційної діяльності.

Зокрема, конкретні положення дисертації щодо визначення напрямків удосконалення вітчизняної системи податкового регулювання інвестиційної діяльності впроваджені у практичну діяльність Головного управління Державної податкової служби України у Черкаській області (довідка № 29969/10/23-00-10-040 від 30.11.2020 р.); щодо обґрунтування закономірностей впливу податкового регулювання на інвестиційний клімат України – у діяльність ГО «Спілка економістів України» (довідка № 02/17-12 від 15.02.2021 р.).

Крім того, наукові і методичні положення дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Сумського державного університету при викладанні дисциплін ««Податкова система», «Податковий менеджмент», «Інвестування» (акт про впровадження від 27.05.2020).

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи

У цілому позитивно оцінюючи наукове та практичне значення одержаних Подмарьовим О. Ю. результатів, слід зазначити деякі дискусійні положення, недоліки та зауваження, що мають місце в дисертаційній роботі.

1. Позитивно оцінюючи внесок автора в поглиблення теоретичних засад податкового регулювання інвестиційної діяльності, відмітимо, що робота містить певні неузгодженості щодо використання категоріально-понятійного апарату. Так, остаточно не розмежованими залишилися поняття податкового регулювання та податкового стимулювання інвестиційної діяльності.

2. У межах представлених автором концептуальних засад системи податкового регулювання інвестиційної діяльності серед переліку його функцій визначена також соціальна функція, охарактеризована як вирівнювання доходів населення (с. 45). У той же час, запропоновані підходи та рекомендації стосуються лише діяльності суб'єктів підприємництва або національної економіки в цілому, залишаючи поза увагою сектор домогосподарств та впливу податкового регулювання на соціальні індикатори.

3. Проведений автором аналіз впливу податкових факторів на інвестиційний клімат країни дозволив стверджувати, що параметри якості податкового адміністрування мають більш масштабний вплив на інвестиційні показники, ніж параметри структури податкового навантаження (с. 145). Однак, при виборі вхідних параметрів характеристики податкової системи країни для проведення кластерного аналізу (с. 155) автор залишає поза увагою показники якості податкового адміністрування, обираючи лише параметри податкового навантаження.

4. Дискусійним видається вибір показника сукупних податкових находжень у якості факторної ознаки при дослідженні впливу податкового регулювання на інвестиційну діяльність (с. 171). Даний підхід є надто широким, враховуючи той факт, що в структурі вітчизняної податкової

системи значну роль відіграють непрямі податки, а також податки на доходи фізичних осіб, які мають лише опосередкований вплив на капітальні інвестиції, обрані у якості результативної ознаки.

5. Значну прикладну цінність мають виявлені автором результати щодо диференціації впливу параметрів податкового регулювання на інвестиційні процеси в економіці залежно від часового горизонту дослідження, а також у розрізі країн (с. 187–195). У той же час, враховуючи той факт, що позитивні ефекти застосування податкових інструментів спостерігаються переважно в довгостроковій перспективі, потребують уточнення наступні аспекти: по-перше, тривалість часового періоду, що розглядається в роботі як довгостроковий, а по-друге, фактори, що спричиняють диференціацію закономірностей впливу у розрізі країн.

6. Аналізуючи ефективність системи податкового регулювання інвестиційної діяльності, автор досліджує її різні складові, такі як податкові пільги, податкові ставки, структуру податкового навантаження, податкове адміністрування. Позитивно оцінюючи прикладну цінність отриманих емпіричних результатів зазначимо, що робота б значно виграла при формуванні комплексних рекомендацій щодо пріоритетності та послідовності імплементації заходів з удосконалення вітчизняної системи податкового регулювання інвестиційної діяльності.

Проте вищенаведені зауваження та недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дисертаційної роботи та не знижують її наукову і практичну цінність.

Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам

Дисертаційна робота Подмарьова О. Ю. являє собою цілісну, завершену, самостійно виконану, кваліфіковану наукову працю, в якій на основі проведених автором досліджень отримані нові науково обґрунтовані результати щодо вирішення важливої й актуальної науково-прикладної задачі, що виявляється у розвитку нових та удосконаленні існуючих підходів до податкового регулювання інвестиційної діяльності.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті та поставленим завданням, які повністю вирішені у процесі дослідження. Основні положення роботи, які виносяться на захист, мають елементи наукової новизни. Автореферат є автентичним за змістом і відображає основні положення дисертації. Наукові

положення, що виносяться на захист, повністю відображені у публікаціях здобувача, які відповідають вимогам МОН України. Подана до захисту дисертація написана науковим стилем, матеріал викладений у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовані та підтверджуються результатами спостережень. Напрямок дисертаційного дослідження відповідає профілю спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси та кредит.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація Подмарьова О. Ю. на тему «Податкове регулювання інвестиційної діяльності в Україні» за змістом і оформленням відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, що висуваються до кандидатських дисертацій, а її автор – Подмарьов Олександр Юрійович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

заступник директора Навчально-наукового інституту

фінансів, банківської справи

Університету державної фіскальної служби України

Міністерства фінансів України

доктор економічних наук, доцент

М. О. Житар

Підпис	<i>М. О. Житар</i>
засвідчую:	
вчений секретар УДФС України	<i>О. Д. Далеко</i>
« 23 »	04 20 21 р.